

N:o 63.

Ankom till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående försäljning af nuvarande kyrkoherdebostället i Åmåls stads- och landsförsamlingars pastorat samt byggande af ny prestgård i Åmåls stad.

(I. A.)

Med åberopande af bilagdt protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 28 mars innevarande år har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition (n:o 57) föreslagit Riksdagen att medgifva,

att nuvarande kyrkoherdebostället i Åmåls stads- och landsförsamlingars pastorat $\frac{1}{2}$ mantal Hanebol måtte försäljas och bostadsgård åt kyrkoherden i pastoratet i stället inrättas inom Åmåls stad, med iakttagande af följande vilkor och bestämmelser:

att försäljningen, som borde afse bostället i dess befintliga skick, skulle ske å offentlig, vederbörligen kungjord auktion genom kronobetjeningens försorg;

att försäljningssumman icke finge understiga 38,000 kronor; skolande högsta anbudets antaglighet i allt fall underställas Kongl. Maj:ts pröfning;

att det skulle åligga pastoratsborna att, efter det försäljningen sålunda kommit till stånd, å för ändamålet kostnadsfritt upplåten tomt i Åmåls stad, hvilken tomt borde aflemnas fri från in-teckning, åt pastor låta uppföra boställshus, bestående af dels manbyggnad af den storlek och hufvudsakliga beskaffenhet i öfrigt, som den i ärendet företedda ritning utmärkte, dels ock nödiga uthus af brygghus med bagarstuga, visthus, vedbod, vagnbod, stall och hemlighus, äfvensom i sammanhang dermed låta dränera och planera tomtplanen samt förse densamma med lämplig plantering, hvilka alla arbeten skulle vara verkställda samt af vederbörande, efter Kongl. Maj:ts befallningshafvandes och domkapitlets förordnande, af-

synade och godkända inom viss af Kongl. Maj:ts befallningshafvande förelagd tid;

att till bestridande af kostnaden för berörda arbeten måtte af ofvannämnda försäljningsmedel användas ett belopp af högst 13,000 kronor, hvilket belopp alltså omedelbart finge komma församlingarna till godo;

att kyrkoherden skulle vara berättigad att för tiden från det han afträdt nuvarande boställsgården, till dess det nya bostället kunde af honom tillträdas, såsom hyresersättning af församlingarna uppbära ett belopp, motsvarande hvad som under tiden upplöpte i ränta efter fyra procent om året å omförmälda byggnadskapital;

att af försäljningsmedlen skulle afsättas tills vidare och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda beslutade ett belopp af 25,000 kronor, som skulle ställas under kyrkorådets ansvar och förvaltning efter de för kyrkokassas medel antagna grunder, med rätt för kyrkoherden att, såsom ersättning för minskad boställsafkastning, å detta belopp uppbära ränta, dervid, och för den händelse nämnda räntemedel icke skulle uppgå till 1,000 kronor för år, församlingarna skulle jemlikt sitt åtagande fylla hvad deri bruste;

att hvad församlingarna på grund af bestämmelserna i nästföregående två moment hade att utöfver tillgängliga räntemedel till kyrkoherden gälda, skulle utgå genom uttaxering efter den för rösträtt å kyrkostämman bestämda grund;

att församlingarna ålades för all framtid byggnads- och underhållsskyldighet i afseende å den nya pastorsgården i staden, utom för så vidt hus genom boställshafvarens vårdslöshet förderfvats eller förfallit;

att af det öfverskott, som, efter det kostnaden för pastorsgårdens byggande afräknats samt omförmälda fond å 25,000 kronor afsatts vid försäljningen af bostället Hanebol, kunde uppstå, skulle bildas en fond, att af vederbörande kyrkoråd särskildt bokföras och förvaltas i likhet med hvad beträffande kyrkokassas medel vore stadgadt;

samt att räntan af sistberörda fond, som icke finge till sitt kapital förminskas, måtte af församlingarna tills vidare, och till dess Kongl. Maj:t annorlunda bestämde, användas till boställets bebyggande och underhåll.

I ofvannämnda statsrådsprotokoll meddelas, hurusom uti en den 8 oktober 1892 ingifven skrift dåvarande kyrkoherden i Ämåls stads- och landsförsamlingars pastorat kontraktsprosten C. Gillgren, å pastoratsbornas vägnar, hos Kongl. Maj:t gjort framställning om försäljning af nuvarande kyrkoherdebostället derstädes $\frac{1}{2}$ mantal Hanebol samt om byggande i stället af prestgård i Ämåls stad.

Efter det vid en å bostället Hanebol den 10 september 1888 hållen ekonomisk besigtning påsynats reparationer å församlingarnas hus till be-

lopp af 3,197 kronor 50 öre, att verkställas före den 1 oktober 1890, samt församlingarna åt särskilde komiterade uppdragit att taga befattning med frågan om sådana reparationer, hade bemälda komiterade vid sammanträde den 23 april 1890, enär det för pastoratsborna i allmänhet och stadsförsamlingens medlemmar i synnerhet vore önskvärdt, att pastor bodde i staden och der hölle expeditionen tillgänglig, enhälligt beslutit föreslå pastoratsborna att söka få försälja nämnda boställshemman och i stället anskaffa boställsgård åt pastor i staden samt i sådant hänseende å af staden kostnadsfritt upplåten tomt uppföra dels ett boningshus af trä i två våningar med inredning till åtta rum och andra lägenheter, dels bryggghus med bagarstuga, dels ock nödiga uthus af vedskjul, hemlighus, stallrum och vagnbod, för hvilket allt jemte tomtens dränering och planering kostnaden af komiterade beräknats till 13,000 kronor, och skulle af försäljningssumman för Hanebol, hvilken enligt komiterades mening kunde antagas komma att uppgå till 30,000 å 35,000 kronor, främst utgå berörda nybyggnadskostnad, hvarefter återstoden skulle kapitaliseras och räntan deraf tillkomma pastor såsom ersättning för mistad afkomst af boställsjorden.

Församlingarna hade å kyrkostämma den 26 maj 1890 till alla delar godkänt och antagit omförmälda förslag.

Till följd häraf hade kontraktsprosten Gillgren uti omförmälda ansökning å församlingarnas vägnar anhållit om Kongl. Maj:ts medgifvande till den sålunda beslutade försäljningen af bostället Hanebol och köpeskillingens disponerande för prestgårdsbyggnaden inom staden m. m. i enlighet med ofvan angifna bestämmelser; i sammanhang hvarmed kontraktsprosten Gillgren å pastorsembetets vägnar, enär staden vore centralt belägen inom pastoratet och jemväl landsförsamlingen hade fördel af att pastor vore der boende, till berörda framställning tillstyrkt bifall, likväl med det vilkor, att den del af köpeskillingen för Hanebol, som komme att afsättas i ändamål att pastor derå skulle erhålla räntan, icke understege 25,000 kronor, och att pastoratsborna tillförbundes ansvara pastor minst fyra procent årlig ränta härå såsom ersättning för mistad löningsjord.

Församlingarna, i anledning häraf hörda, hade å kyrkostämma den 4 december 1892, med vidhållande af sitt förut i ämnet fattade beslut, förklarar sig visserligen vilja låta sig angeläget vara att tillse, det försäljningssumman för Hanebol vid en eventuel försäljning deraf måtte blifva den högsta möjliga, men ansett sig icke kunna ansvara för vare sig någon viss summa eller något minimibelopp af de räntemedel, som borde pastor tillkomma.

Härupå hade kyrkoherden Gillgren uti skrifvelse till domkapitlet förklarar, att han fasthölle ofvannämnda vilkor, och framhållit till stöd

derför, hurusom i saknad af den utaf honom föreslagna garantien det kunde inträffa, att, sedan från försäljningssumman för Hanebol utgått kostnaden för den nya pastorsgårdens byggande, öfverskottet blefve så ringa och räntefoten jemväl så låg, att pastors inkomst af räntan å sagda öfverskott icke komme att uppgå till mer än 600 kronor, under det afkastningen af boställsjorden borde i värde beräknas till 1,000 kronor, hvadan den föreslagna anordningen utan berörda förbehåll kunde komma att tillskynda pastor en afsevärd minskning i hans löneinkomster.

Församlingarna — som emellertid hos domkapitlet utverkat sig anstånd med fullgörande af de vid ofvan omförmälda ekonomiska besigtning föreskrifna reparationer, intill dess frågan om förläggande af pastorsgården till staden blifvit afgjord, men vid ny ekonomisk besigtning å bostället den 27 september 1892, dervid å manbyggnaden och församlingarnas öfriga hus påsynats reparationer för en beräknad kostnad af 3,945 kronor 50 öre äfvensom å pastors hus för 711 kronor, erhållit nytt föreläggande om husrötebristens afhjelpande — hade väl sedermera vid flera under år 1893 hållna kyrkostämmor förehaft förslag om nybyggande af manhuset i Hanebol i enlighet med företedd, vid stämma den 26 november sistnämnda år enhälligt godkänd ritning, eller alternativt om en dylik byggnads uppförande å de två vestra tomterna i kvarteret litt. G. inom den nya delen af Amåls stad;

men, sedan, uti sakens så beskaffade skick, domkapitlet infordrat församlingarnas slutliga yttrande i anledning af hvad kontraktsprosten Gillgren uti sin ofvan berörda skrivelse till domkapitlet andragit, hade församlingarna i sådant hänseende genom beslut å kyrkostämma den 28 januari 1894, hvilket uppå deremot fullföljd talan blifvit genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Elfsborgs län den 31 juli samma år meddelade, enligt handlingarnas föranledande ej öfverklagade resolution fastställdt, förbundit sig att, derest Kongl. Maj:t medgäfvade bostället Hanebols försäljning, af eventuella köpeskillingen därför afsätta 25,000 kronor till stående kapital och att derå ansvara fyra procent årlig ränta till pastor såsom ersättning för mistad boställsjord; och hade vid stämman aflemnats ett af byggmästaren Joh. H. Larsson afgifvet skriftligt anbud att, i händelse af Kongl. Maj:ts bifall till ansökningen om Hanebols försäljning, å föreslagen tomt i nya stadsdelen af Amål uppföra pastorsbostad jemte ekonomihus i enlighet med föreslagna ritningar samt att till församlingen dessutom betala 25,000 kronor för Hanebols kyrkoherdeboställe i dess befintliga skick.

Uti härefter till domkapitlet afgifvet förnyadt yttrande hade kontraktprosten Gillgren anført, bland annat, att sedan i följd af bergslagsbanans framdragande genom Amåls stad folkmängden inom stadsförsam-

lingen betydligt ökats och en större rörlighet med afseende å flyttningar bland befolkningen försports m. m., under det landsförsamlingens folk-mängd minskats, ett allt större behof gjort sig gällande att hafva pastors bostad och expedition förlagda till sjelfva staden i stället för på det fyra kilometer derifrån belägna Hanebol; att af sådan anledning pastor, enligt en med församlingarna träffad öfverenskommelse, alltsedan 1882 jemväl bott i staden och der hållit expedition tillgänglig; samt att församlingarnas beslut om inrättande af prestgård i staden äfven vore förestafvadt af ekonomisk hänsyn, enär det ju vore öfverflödigt och olämpligt att åt pastor hålla en tidsenlig bostad å Hanebol, hvilken, då pastor fortfarande måste bo i staden, komme att stå obebodd och fördenskull snart skulle förfalla.

På framställning af kontraktprosten Gillgren hade värdering å bostället Hanebol den 29 juni 1894 af rådstufvurätten i Åmål med biträde af särskildt tillkallade skogsvärderingsmän hållits, dervid den å bostället växande stånds-kog, efter specifik räkning och mätning, upptagits till ett värde af 37,345 kronor 91 öre samt egendomen i öfrigt, med en areal af 69 tunnland 16 kappland inegor och 257 tunnland skogsmark, tillsammans lagdt 7,654 kronor 9 öre eller egendomen tillhopa 45,000 kronor.

Utnämnde kyrkoherden L. J. Wahlbäck, hvilken efterträdt kontraktsprosten Gillgren i pastorsbeställningen, hade, enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare meddelas, uti infordradt yttrande förklarar sig åtnöjas med hvad församlingarna å ofvan oförmälda kyrkostämma den 28 januari 1894 i ämnet beslutit.

Genom remiss hade utlåtanden i ärendet blifvit inhemtade från domkapitlet, Kongl. Maj:ts befallningshafvande samt kammarkollegium.

Af bemälda myndigheter hade domkapitlet tillstyrkt, att försäljningen af Hanebol måtte beviljas med vissa af domkapitlet närmare angifna vilkor och bestämmelser.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade meddelat åtskilliga upplysningar angående det nuvarande boställets tillkomst och i sådant hänseende omförmält, att, jemlikt de för Åmåls stad den 1 april 1643 utfärdade privilegier, till staden donerats iör att till dess och dess borgerskaps allmänna gagn och bästa nyttjas och brukas sju uppgifna hemman, deribland ett mantal krono Åmåls stom och nu ifrågavarande $\frac{1}{2}$ mantal Hanebol; att, sedan Åmåls stad och socken, hvilka intill år 1655 tillhört Hasselskogs pastorat, erhållit särskild kyrkoherde, Kongl. Maj:t på stadens ansökning om hjälp till dennes uppehälle genom resolution den 10 september 1664 förordnat, »att kyrkoherden en af de ofvanbemälda sex bondegårdar få, för prestestommen, nådigst skall förunnas»; att, då donationshemmanet Åmåls stom, hvilket tillföre varit prestbol men indragits till kronan, blifvit af

staden delvis användt till byggnadsplats och följaktligen icke kunde anslås till boställe åt kyrkoherden, nämnda resolution afsett, att något af de öfriga donationshemmanen i stället borde dertill användas; samt att i öfverensstämmelse härmed staden sedermera bestämt, att hemmanet Hanebol skulle till pastorsboställe begagnas; hvarefter Kongl. Maj:ts befallningshafvande vidare anført, att den omständighet, att hemmanet Hanebol sålunda vore donationshemman, som på grund af Kongl. Maj:ts resolution anslagits till boställe åt kyrkoherden i Amåls pastorat, emellertid icke borde utgöra hinder för bifall till ansökningen, derest dervid tillsåges, att de medel, som genom hemmanets försäljning erhöles, icke droges till främmande ändamål; samt att den af domkapitlet i sådant syfte föreslagna anordning otvifvelaktigt skulle blifva förmånlig ej mindre för pastoratsborna, för hvilka kyrkoherden derigenom blefve lättare tillgänglig, än ock för kyrkoherden sjelf, som, då Hanebol vore ett skogshemman med helt ringa åkerareal samt i anseende härtill lemnade indelningshafvaren blott obetydlig afkomst, skulle erhålla en väl behöflig tillökning i sina löneförmåner genom den ränteinkomst å en del af försäljningssumman för bostället, som skulle komma honom till godo; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande alltså jemväl för sin del förordat bifall till ansökningen på sätt domkapitlet hemställt.

Kammarkollegium, som funnit Kongl. Maj:ts befallningshafvandes uppgifter angående tillkomsten af nuvarande bostället i Amåls pastorat bekräftas af hos kollegium tillgängliga handlingar, hade dels rörande boställshemmanet Hanebol vidare meddelat, att detsamma, ehuru i administrativt hänseende tillhörande Amåls stad, emellertid upptoges i 1877 års jordebok för Amåls socken, dock utan att vara inberäknadt i socknens jordebokssumma och endast med anteckning: »donerad Amåls stad»; samt att, så vidt kollegii handlingar utmärkte, hvarken någon särskild rotering vore bostället åsatt eller någon ränta deraf frinjuten; dels ock anført, att kollegium icke kunde annat än dela den af samtliga vederbörande uttalade uppfattning om lämpligheten af här ifrågasatta anordningen; att, ehuru, hvad anginge det för nuvarande boställets försäljning uppställda vilkor om rätt för kyrkoherden att såsom ersättning för boställsjordens mistning årligen erhålla ett belopp af minst 1,000 kronor, denna ersättning syntes väl hög i betraktande deraf, att boställshemmanet vid löneregleringen beräknats lemna i afkomst endast 800 kronor och enligt uppgift vid den af rådstufvurätten i Amål derå verkställda värdering numera skulle i arrende afkasta endast 500 kronor, kollegium dock, med hänsyn till det afsevärda gagn, boställets förflyttning måste anses medföra och då den antydda tillökningen i pastors inkomster icke syntes oskäligen anså sig kunna förorda godkännande af berörda vilkor.

På grund af hvad i ärendet förekommit hade statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tillstyrkt, det Kongl. Maj:t tacktes för Riksdagen framlägga det förslag, som i förevarande proposition innefattas.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling denna proposition blifvit hänvisad, har mot densamma icke haft något att erinra; och hemställer utskottet alltså,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.